

Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ

**Процесуальні та криміналістичні аспекти
досудового розслідування**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції

14 квітня 2016 року

Одеса
ОДУВС
2016

УДК 343.102:343.98(477)
ББК 67.410.2:67.52(4Ук)
П48

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

П48 **Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового**
розслідування : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.,
м. Одеса, 14 квітня 2016 р. — Одеса : ОДУВС, 2016. — 314 с.
УДК 343.102:343.98(477)
ББК 67.410.2:67.52(4Ук)

НЕОБХІДНІСТЬ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ТА СЛІДЧОГО У ХОДІ ВИЯВЛЕННЯ ФАКТУ ЗАЙНЯТТЯ ГРАЛЬНИМ БІЗНЕСОМ

*Дундич Л.В., доцент кафедри професійних та спеціальних дисциплін
Херсонського факультету ОДУВС, к.ю.н.*

Одним з найбільш важливих факторів ефективності розслідування зайняття гральним бізнесом є процес виявлення його факту до початку кримінального провадження. Невипадково у часи свого існування стадія порушення кримінальної справи й перевірки первинних матеріалів розглядалися криміналістами в якості певного самостійного етапу розслідування [1, 5–7; 2, 154].

Не дивлячись на масу недоліків стадії порушення кримінальної справи, вона, як і інші стадії кримінального процесу, мала свої конкретні завдання, які впливали зі спільних завдань кримінального судочинства.

ва. Вони уклалися в прийомі, розгляді, а в необхідних випадках і в доповненні потрібними відомостями первинних матеріалів про злочин з метою встановлення законності приводу й достатності підстав для порушення кримінальної справи [3, 6].

Таким чином, на нашу думку, накопичений досвід взаємодії оперативних підрозділів та слідчих на всіх етапах їх діяльності, починаючи уже з оперативно-розшукових заходів, спрямованих на виявлення злочину, не повинен бути втраченим.

Координатором взаємодії слідчого та оперативних підрозділів повинен стати прокурор, якому Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК) надана функція процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Можливості для здійснення цієї функції з моменту заведення оперативно-розшукової справи і до моменту оформлення обвинувального акту йому надані як КПК, так і Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» (далі – Закон Про ОРД).

Виходячи з такої координаційної ролі прокурора, необхідно рекомендувати йому тримати під контролем оперативно-розшукові справи, які знаходяться на етапі реалізації інформації про злочин, що готується, з метою своєчасного залучення слідчого до заходів з викриття злочину для забезпечення більш повноцінної передачі йому інформації про злочин та швидкого початку досудового розслідування.

Крім того, прокурор повинен орієнтувати як оперативні підрозділи, так і слідчих на викриття всіх обставин зайняття гральним бізнесом. Підвищену увагу приділяти перевірці версій про вчинення злочину групою (організацією), причетність підозрюваних осіб до інших фактів зайняття гральним бізнесом, виявленню розміру незаконно отриманих прибутків, перевірці причетності власників приміщення та гральних засобів до зайняття гральним бізнесом та інших важливих даних.

Необхідне проведення тривалого спостереження за учасниками злочину, гральними закладами з метою виявлення та фіксації (документування) усіх співучасників злочину, інших гральних закладів, які організовані даними особами, сум незаконно отриманих доходів (часу виймання грошей з автоматів, «інкасації» (збирання коштів організатором або його довіреною особою)), свідків злочину, інших джерел доказів та важливих обставин події.

Отже очевидна необхідність у підвищенні ефективності використання негласних заходів у боротьбі з гральним бізнесом, тим більше цей злочин відноситься до категорії тяжких та особливо тяжких, і відповідно до КПК та згідно Закону Про ОРД проведення негласних слідчих (розшукових) дій та негласних оперативно-розшукових заходів дозволені в цьому випадку.

Інформація про окремих факт зайняття гральним бізнесом не повинна ставати приводом для проведення слідчих (розшукових) дій або оперативно-розшукових заходів, які спрямовані на викриття та розслідування діяльності тільки цього одного грального закладу. Отримавши її, необхідно провести негласні заходи з метою виявлення:

- всіх учасників правопорушення: особливу увагу слід приділити виявленню осіб, які володіють приміщенням та гральними засобами, їх причетності до злочину або співучасті в його вчиненні;
- всіх гральних закладів, які пов'язані із цими учасниками правопорушення;
- режиму праці грального закладу, кількості змін, часу змін;
- всіх працівників закладу, їх особи;
- часу виїмки грошей із гральних засобів;
- часу «зняття» каси з грального закладу організатором або його довіреною особою;
- постійних клієнтів-гравців, встановлення їх особи;
- можливості негласної співпраці осіб, які причетні до грального закладу, в т.ч. працівників або постійних клієнтів.

Виходячи із оптимальної сукупності даних про наявність на місці злочину найбільшої кількості співучасників та очевидців злочину, найбільшої суми доходів, використання негласної співпраці осіб, і слід проводити операцію, яка буде включати негласні заходи із контролю за злочинном, затримання злочинців на місці злочину, огляд місця події та інші слідчі (розшукові) дії, якщо кримінальне провадження вже почате. В іншому випадку – сполучати огляд місця події із оперативно-розшуковими заходами.

Отже за своїм змістом, складністю й повнотою поставлених завдань з криміналістичної точки зору етап виявлення грального бізнесу шляхом перевірок працівниками поліції та проведення оперативно-розшукових заходів не повинен нічим відрізнятися від етапів розслідування.

Таке твердження не нове, і раніше криміналісти відзначали, що ситуації, які складаються на момент порушення кримінальної справи, впливають на процес розслідування в цілому й на початковий його етап зокрема [4], а процес доказування починається вже на стадії порушення кримінальної справи [1, 12]. Р. С. Белкін, указуючи на те, що закон пов'язує порушення кримінальної справи й усе наступне провадження по ній з виявленням ознак злочину, звертає увагу на виявлення ознак можливого злочину, оскільки ті самі ознаки бувають властиві як злочинному, так і незлочинному діянню [5, 398].

Неякісне, мало результативне проведення оперативно-розшукових заходів при виявленні зайняття гральним бізнесом позбавить слідчого можливості отримати результат від негласних слідчих (розшукових) дій

у ході досудового розслідування, оскільки факт уваги до діяльності грального закладу буде виявлено, особи, які не були затримані у ході оперативно-розшукових заходів і мають відношення до грального бізнесу, використають всі можливості для приховання своєї причетності до цього закладу та згорнуть діяльність інших закладів, які діяли паралельно виявленому і можуть бути викриті, якщо затримані особи мали інформацію про них.

Говорячи про значимість в таких випадках оперативно-розшукових заходів, варто згадати слова А. Ю. Шумилова про те, що при іншому підході було б досить важко забезпечити невідворотність кримінальної відповідальності для осіб, що вчиняють навмисні злочини потай, з різними хитруваннями [6, 8].

Проте ці заходи не повинні бути спрямовані лише на фіксацію події взагалі та затримання всіх, хто попав у поле зору. Їх мета – збирання якомога більшого об'єму інформації про подію злочину, яка має доказове значення і індивідуалізує діяння кожного її учасника, а на перспективу – отримання інформації про інші злочинні діяння, насамперед, факти зайняття гральним бізнесом в інших закладах. Отже виявлення злочину, яке полягає у підготовці та проведенні операції із затримання злочинців, вимагає чіткого визначення завдань, плану дій і заходів, що мають індивідуальні тактичні особливості.

Зайняття гральним бізнесом складає враження цілком очевидного злочину. На момент надходження матеріалів перевірки слідчий має всі підстави почати досудове розслідування і в принципі всі матеріали для побудови доказової бази в нього вже є. Проте нам залишається констатувати, що ці матеріали будуть стосуватися тільки одного грального закладу і тих осіб, які були безпосередньо в ньому затримані, або зв'язок яких з діяльністю цього закладу вдається виявити за належністю їм приміщення або гральних засобів. Ймовірність встановлення у ході досудового розслідування інших фактів зайняття цими особами гральним бізнесом та інших співучасників цих осіб дуже мала. Отже ці обставини та особи повинні встановлюватися ще на етапі виявлення злочину негласними заходами, зокрема в ході ОРД.

Література:

1. Кузнецов Н. П. Доказывание в стадии возбуждения уголовного дела / Н. П. Кузнецов. – Воронеж: Воронежский гос. ун-т, 1983. – 117 с.
2. Уголовный процесс. Учебник : С источниками нормативных материалов, образцами процессуальных документов, схемами и библиографией / Басков В.И., Гуценко К.Ф., Ковалев М.А., Куцова Э.Ф., и др.; Под ред.: Гуценко К.Ф. – М. : Зерцало, ТЕИС, 1996. – 509 с.
3. Михайленко А. Р. Возбуждение уголовного дела в советском уголовном процессе / А. Р. Михайленко; Под ред. проф. А. Л. Цыпкина ; Саратов. юрид. ин-т им. Д. И. Курского. – Саратов : Саратов. ун-т, 1975. – 150 с.
4. Валеев М. Х. Ситуационная характеристика первоначального этапа расследования вымогательств / М. Х. Валеев // Южно-уральские криминалистические чтения. – 1999. – Вып. 7. – С. 38.
5. Белкин Р.С. Курс криминалистики: В 3 т. – М.: Юристъ, 1997. – Т. 3: Криминалистические средства, приемы и рекомендации. – 480 с.
6. Шумилов А. Ю. Оперативно-розыскная деятельность как разновидность юридической деятельности : лекція / А. Ю. Шумилов. – М. : АВС, 1997. – 32 с.